

Waarom leven we niet zoals we zouden kunnen leven?

'De Russen!', marathontheater van vijf uur van Tom Lanoye en Ivo van Hove, is goed maar niet groots

Waarom leven we niet zoals we zouden kunnen leven?

BRUSSEL | De verwachtingen waren hooggespannen. Tom Lanoye schreef een nieuw stuk, gebaseerd op twee Tsjechovs. Ivo van Hove regisseerde achttien spelers van Toneelgroep Amsterdam. Goed voor een marathon van vijf uur theater. Over het lastige leven waar mensen wanhopig proberen wijs uit te geraken.

Door Griet Op de Beeck

Misschien zijn de makers ook een beetje slachtoffer van hun eigen reputatie. Tom Lanoye die zich toelegt op één auteur en dan een toneelmarathon schrijft, dan kun je niet anders dan terugdenken aan Ten Oorlog, die memorabelste aller theatergebeurtenissen. Ivo van Hove regisseert een Rus, dan herinner je je de aangrijpende klets in het gezicht die zijn Kinderen van de Zon het voorbije seizoen was. Dat verschroeiend hoge niveau haalde De Russen! wat mij betreft niet, maar het was evengoed een mooie voorstelling die je moeiteloos al die uren bij de les hield.

Vrolijkmakend is het geenszins, als de levens van Platonov en Ivanov naast elkaar worden gelegd. Tsjechov schreef beide stukken in zijn jonge jaren, het eerste hebben ze pas na zijn dood uit een donkere lade gevist. Tom Lanoye strippte de toneelteksten tot de essentie overbleef en ging daarmee aan de haal. Hij maakte er, met zijn eeuwig slimme analytische vernuft en veel prikkelend ronkende volzinnen, één lekker lopend stuk van dat met een rotvaart langs levens dendert die langzaam de vernieling in draaien.

Slechts twee keuzes

"Is dit het nu?", zegt Platonov, "waarom leven we niet zoals we zouden kunnen leven?" Als slagzin van een voorstelling kan dat tellen. Het lijkt alsof er maar twee keuzes zijn. Ten onder gaan aan de middelmatigheid der dingen, aan de wurggreep van de sleur, aan de zelfhaat die door inertie ontstaat, aan de leegte die overblijft als de idealen en de dadendrang van de jeugd verdwijnen. Of: voluit leven, veel verwachten, passioneel gaan voor grote gevoelens, handelen naar wat het hart dicteert, en daar dan aan kapotgaan.

Van alle achttien personages is er niet eentje zelfs maar vaagweg gelukkig. Ze rijden zich vast, hunkeren naar onbereikbare liefdes, zoeken naar oplossingen die ze niet vinden. De mannen in De Russen! tolleren rond hun eigen as tot ze tegen de grond gaan. Even denk je dat de vrouwen "voor ons vrouwen is de liefde het leven zelf" het toch iets beter begrepen hebben. Zij zijn degenen die doen aan groot graag zien, aan vasthouden, verdragen, blijven, doorgaan, streven naar beter. Maar hoe onbaatzuchtig is totale overgave aan een man als die ook maar de eigen eenzaamheid draaglijk moet maken? Hoe zinnig en slim is een onderneming die bedoeld is te mislukken? Zoveel menselijkheid, zoveel gestuntel, zoveel pijnlijke levensvragen in deze De Russen! En ik was net die middag al niet zo verrukt over het leven toen ik in de auto stapte naar Amsterdam.

Ivo van Hove encenseert De Russen! als een wervelende

cascade van confrontaties. Hij laat zijn fijne acteurs helemaal gaan in het spelen. Hij zorgt ervoor dat tragiek niet verwordt tot pathetiek, hij geeft ruimte aan de humor die de miserie countert. Hij maakt intelligent gebruik van muziek, speciaal voor deze voorstelling gecomponeerd door Tom Holkenborg van Junkie XL. Hij gaat aan de slag met de vele mogelijkheden van het imposante decor van Jan Versweyveld: een dak van een gebouw in de grootstad, dat iets van de troosteloosheid en de woeste dreiging uitstraalt die ook van het leven zelf uitgaat. Hij werkt hier en daar met videoprojectie, maar op een manier die de aandacht nooit weghaalt van de spelers die daar en dan lang leve het theater met elkaar staan te spreken. Hier is een regisseur aan het werk die als geen ander de taal van de grote zaal beheerst.

Vreemd toch. Het stuk is goed geschreven en gaat over de diepte der dingen. Het is overwegend sterk gespeeld door een ongezien grote bende acteurs in een magistraal decor. Het werd vakkundig bij elkaar geregisseerd door een kenner die al die tijd neemt zonder ook maar een seconde te vervelen. Maar al bij al slaagt De Russen! er niet in om te verpletteren. Alsof vakmanschap het gewonnen heeft van bevlogen kunstenaarschap. Alsof alvast die avond dat beetje chemie ontbrak dat van iets goeds iets echt groots kan maken. Met zoveel opgeteld talent op en achter de scène blijft dat hoe dan ook een beetje jammer.

'De Russen!' speelt nog t.e.m. 25 juni in Amsterdam, volgend seizoen op tournee. In België alleen te zien in deSingel in Antwerpen op 14 en 15 april 2012: www.toneelgroepamsterdam.nl

Zoveel menselijkheid, zoveel gestuntel, zoveel pijnlijke levensvragen in deze 'De Russen!'

De Russen!, gebaseerd op twee stukken van Tsjechov, dendert langs levens die langzaam de vernieling in draaien. Achttien spelers van Toneelgroep Amsterdam werden geregisseerd door Ivo van Hove, de tekst is van Tom Lanoye.